

MUSA GİBİ BİR NEBÎ: MUHAMMED (A.S)

“Ondan (Kur'an'dan) önce Musa'nın kitabı vardı; hem bir rehber hem de Allah'ın ikramıydı. Onu tasdik eden bu kitap da Arap diliyle indirilmiştir ki yanlış yapanları (zalimleri) ugarsın ve güzel davrananlar için de bir müjde olsun.” (Ahkâf 46/12)

Giriş

Kuşkusuz dinler tarihi uçsuz bucaksız bir çalışma sahasıdır. Sayısız konu ve kaynak arasında yolunu bulup, doğru bilgiyi ortaya koyabilmek Müslüman bir araştırmacı için oldukça sıkıntılı olabilmektedir. Bu noktada Kur'an'ın “yol gösterici” olma vasfına sığınmak, Allah'a güvenen kimseler için en güvenli limandır. Her ne kadar akademik camiada Kur'an bir kaynak muamelesi görmese de bir mü'min için ondan daha sağlam bir belge ve delil yoktur. Dinler tarihi alanında çalışan Müslümanlar, Kur'an'ın yol göstericiliğinde sistematik çalışmalar yürütmeyi başarabilirlerse batıdaki çalışmalara muhtaç olmaktan kurtulup, bilgiye yön veren özne pozisyonuna yükselebilirler.

Nebimizin önceki kitaplarda müjdelenmesi konusu eskiden beri Müslümanların zihnini yormaktadır. Bu konu İslam geleneği içerisinde “Tebşirât (müjdelenme)” başlığı altında çalışılmıştır. Ancak İslam geleneğinde önceki kitaplara yönelik olumsuz tutumlar bu çalışmaların ilerlemesinde ciddi engeller teşkil etmiştir. Önceki kitapların bozulduğu ön kabulüyle hareket eden İslam geleneği, bu kitaplarda nebimizin müjdelenmesiyle alakalı bilgileri tespit edip, ortaya koymakta yetersiz kalmıştır. Zaten bozulduğu iddia edilen bir kitabı, ilahi bir müjdenin referansı yapmak, ilim etiği açısından da sorunludur. Bu çelişkili tutum ve çalışmalar belki Müslümanların gönlünü hoş etmek

açısından bir mana ifade edebilir, ancak bir ehli kitap mensubu açısından asla dikkate alınması beklenemez.

Kur'an, hem önceki kitaplar, hem de nebimizin müjdelenmesi konusunda son derece açık ve anlaşılır bir yol çizmektedir. Nesh ve tasdik merkezli bu yol haritası sayesinde birçok problem çözülmektedir. Bunların başında da “tebşirât (müjdelenme) sorunu” gelmektedir. Örneğin, Saff suresinin 6. ayetinde geçen nebimizin “Ahmed” vasfının İncillerde neye karşılık geldiğini bir önceki sayımızda açıklamıştık.¹ Oysaki Müslüman araştırmacılar bu konuda “Paraklit” teorisinin ötesine geçememişlerdir. Paraklit teorisi ise birçok açıdan sorunlu ve çelişkilidir. Kur'an'ın yol göstericiliğini dikkate aldığımızda meselenin çok daha sağlam ve net bir şekilde çözüldüğünü geçtiğimiz sayıda görmüş olduk.

Bu sayımızda ise Nebimizin müjdelenmesi konusunda Tevrat'a gideceğiz. Hatırlatmakta fayda var. Kur'an, Nebimizin müjdelenmesi hususunda özellikle iki kaynağı zikrediyor; Tevrat ve İncil:

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ (...)

“Onlar ümmi nebi olan bu Rasul'e uyan kimselerdir. Onu yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı bulurlar. (...)” (A'râf 7/157)

¹ Vedat Yılmaz, *Beklenen Baş Köşe Taşı (Ahmed)*, Kitap ve Hikmet, s.25, ss.60-66, 2019.

Ayette “Tevrat ve İncil” kavramları genel manada geçiyor olsaydı ciddi tartışmalara sebebiyet verebilirdi. Hangi Tevrat? Hangi İncil? Ancak “yanlarındaki” ifadesiyle tüm tartışmaların önüne geçilmiştir. Bugün herhangi bir Hristiyan veya Yahudi bu ayet ile karşılaşsa ve ellerindeki kitapta bu ayetin bir karşılığı olmasa, artık hiçbir konuda Kur’an’ı itibar edilecek bir kitap olarak görmeyecektir. Böyle bir durumda hiçbir güç Kur’an’ın Allah’ın kitabı olduğunu onlara anlatamazdı. Ancak Kur’an son derece kendinden emin bir şekilde yanlarındaki kitapta bu bilgilerin olduğunu dile getirmektedir. Ne Kur’an’ın indiği dönemde ne de bugün hiç kimse bunun aksini ortaya koyamamış ve Kur’an’ın bu iddiasıyla boy ölçüşmemiştir. Ehli Kitabın itirazları daha çok Müslümanların delil diye ortaya koydukları argümanları çürütmeye yöneliktir. Bu argümanların bir kısmı -Paraklit mevzusunda olduğu gibi- gerçekten de sorunludur. Buradaki sıkıntı Kur’an’dan değil, Müslümanlardan kaynaklanmaktadır.

Nebimizin müjdelenmesiyle ilgili olarak bu kez Tevrat’a gideceğimizi söylemiştik. Bu konuyla alakalı Müslüman araştırmacıların adresi genelde bellidir; Tesniye 18:18. Gerçekten de bu pasaj Nebimizi müjdellemektedir. Ancak bu müjdeyle ilgili detaylar gözden kaçmaktadır. Çünkü Kur’an ile karşılaştırmalı bir okuyuş geliştiremiyoruz. Bu da çalışmalarımızı istenilen verimliliğe ulaştıramıyor. Biz, söz konusu pasajda yer alan sadece bir bilgi üzerinde duracağız. Bu bilginin Kur’an’daki karşılığının ne olduğunu ve Nebimizin hangi özelliğine vurgu yaptığını anlamaya çalışacağız.

A. Musa Gibi Bir Nebî

Elimizdeki Tevrat’ta Allah Teâlâ’nın Musa’ya kardeşleri arasından kendisi gibi bir nebî çıkartacağını haber verdiği yer alır:

“Onlara kardeşleri arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzından işiteceksiniz. Kendisine buyurdıklarımın tümünü onlara bildirecek. Adıma konuşan (o) peygamberin ilettiği sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracağım.” Tesniye 18:18-19. (YÇ 2009)

Meşhur Tevrat yorumcularından Rashi, Tevrat tefsirinde bu pasajlarla alakalı hiçbir yorumda bulunmaz. Günümüzdeki Yahudi yorumları, bu pasajların gelecek olan özel bir nebiyle alaka olmadığı, hiçbir nebinin Musa gibi olamayacağı, buradaki “senin gibi” ifadesinin de Musa’dan sonra gelecek tüm nebilerin onun izinden gideceğini işaret ettiği yönündedir. Dolayısıyla, Yahudiler Tevrat’taki bu pasajların Musa’dan sonra gelecek, özel bir nebiyle ilgili olmadığını, tüm Yahudi nebileriyle alakalı olduğunu iddia ederler.²

Hristiyanlar ise söz konusu pasajlarda haber verilen ve Musa gibi olan nebinin İsa olduğunu iddia ederler.³ Bunun delili olarak da Pavlus’un şahsi doktoru Luka tarafından kaleme alınan Elçilerin İşleri kitabındaki şu pasajları gösterirler:

2 Torah Devarim, s401, Gözlem yay.

3 <https://www.christiancourier.com/articles/1124-deuteronomy-18-15-19-a-prophet-like-moses>

“(Petrus şöyle dedi): Tanrı’nın eski çağlardan beri kutsal peygamberlerinin ağzından bildirdiği gibi, her şeyin yeniden düzenleneceği zamana dek İsa’nın gökte kalması gerekiyor. Musa şöyle demişti: ‘Tanrınız Rab size, kendi kardeşlerinizin arasından benim gibi bir peygamber çıkaracak. O’nun size söyleyeceği her sözü dinleyin. O peygamberi dinlemeyen herkes Tanrı’nın halkından koparılıp yok edilecektir.’” Elçilerin İşleri 3:21-23.

Müslümanlar da ilgili pasajlarda yer alan ifadelerin Muhammed (a.s) hakkında olduğunu savunurlar.⁴ Müslüman davetçilerin, Musa ve Muhammed a.s arasında kurdukları benzerlikler, daha çok şekilsel ve harici konulardadır.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَىٰ أَوْلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَافِرُونَ

“Fakat onlara katımızdan, bütünüyle gerçek olan (Kur’an) gelince şöyle dediler: ‘Musa’ya verilenin bir benzeri (mucize) ona da verilseydi, olmaz mıydı!’. Bu anlayışta olanlar daha önce Musa’ya verileni görmezlikten gelip de (Musa ile Harun için) ‘Bunlar birbirinin destekçisi iki büyücü; biz onların getirdiği hiçbir şeyi tanımıyoruz.’ dememişler miydi?” (Kasas 28/48)

Mekke’de inen bu ayetlerde Müşriklerin sıradan bir mucize talebinde bulunmadığı görülüyor. Onlara göre

	MUSA	MUHAMMED	İSA
Doğum:	✓	✓	✗
Evlilik:	✓	✓	✗
Yöneticilik:	✓	✓	✗
Hicret:	✓	✓	✗
Komutanlık:	✓	✓	✗

Müslümanların gösterdikleri benzerlikler şekildeki gibidir. Dikkat edilirse, nebilikle doğrudan ilişkisi olmayan, Musa ve Muhammed’in (a.s) özel hayatıyla ilişkili benzerlikler kurulmaya çalışılmaktadır. Müslümanlar, aynı kriterler üzerinden Musa’nın (a.s), İsa’ya (a.s) benzemediğini, dolayısıyla da Tesniye kitabında haber verilen nebinin İsa (a.s) olamayacağını ispatlamaya çalışırlar.

Gelecek olan nebinin Musa (a.s) gibi olması beklentisi Kur’an’ın indiği dönemde de canlı olmalıdır ki Mekke’li Müşrikler, Muhammed’in (a.s) eğer doğru söylüyorsa Musa’ya (a.s) verilen mucizelerin benzerini göstermesi gerektiğini ileri sürerler. Madem ki gelecek nebi Musa gibi bir nebidir, Musa’nın gösterdiği mucizelerin aynısını gösterebilmelidir:

eğer Muhammed gerçekten beklenen kişiye, Musa’ya (a.s) verilen mucizelerin benzerlerini göstermelidir. İsa’ya (a.s) da çok sayıda mucizeler verilmişti. Üstelik tarih olarak da uzak değildi. Ancak Mekke’li Müşrikler “Musa” ismi üzerinde duruyorlardı. Bu durum gelecek olan nebinin “Musa gibi bir nebi” olacağı bilgisinin toplumda son derece yaygın olduğunu gösterir. Müşrikler de buradan hareketle söz konusu benzerliği mucizelere hasrederek Nebimize karşı bir reddiye ileri sürmüşlerdir. Kur’an, gereken cevabı aynı ayetin sonunda vermiştir: **“Bu anlayışta olanlar daha önce Musa’ya verileni görmezlikten gelip de (Musa ile Harun için) ‘Bunlar birbirinin destekçisi iki büyücü; biz onların getirdiği hiçbir şeyi tanımıyoruz’ dememişler miydi?”**

Rabbimiz mucize isteğiyle ilgili bu iddiaları reddettik-

⁴ <https://www.whyislam.org/islam/muhammad-a-prophet-like-unto-moses/>

ten sonra, kitaplar arasındaki benzerliğe dikkat çekerek, benzerlik arıyorlarsa nereye bakmaları gerektiğini göstermiştir:

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِّنْ عِندِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ

“De ki, eğer samimiyseniz doğru yolu, bu ikisinden (Tevrat ve Kur'an'dan) daha iyi yol gösteren bir kitabı Allah katından getirin de ona uyaayım.” (Kasas 28/49)

Ayette özellikle “bu ikisi” diyerek sadece iki kitaba gönderme yapılması manidardır. Sadece bu ayete bakarak söz konusu iki kitapla ne kastedildiği net olarak anlaşılmamaktadır. İlgili diğer ayetler ışığında değerlendirdiğimizde bu iki kitabın, Kur'an ve Musa'nın Kitabı (Sefer Moşe) olduğu netleşmektedir. Kaldı ki bu ayetin öncesinde, 48. ayette “Musa'ya verilenin benzeri” tartışması olduğundan, bu ayette de cevaben Musa'ya verilen kitaptan bahsedilmesi ilk akla gelen olasılıktır.

B. Kitab-ı Musa / Sefer Moşe

Kur'an'da hiçbir ayette Musa'ya (a.s) Tevrat'ın verildiğinden bahsedilmez. Hatta Musa ve Tevrat kelimeleri birbirlerine yakın ayetlere bile denk gelmezler. Çünkü Tevrat tek bir nebiye verilmiş bir kitap değildir. İsrailoğullarına gönderilen nebilere indirilmiş kitapların her biri Tevrat'ın bir parçasıdır.⁵ Yahudi literatüründe de bu manada kullanılmaktadır.⁶

Musa'ya verilen kitaptan bahsedileceği zaman ayetlerde “Kitab-ı Musa”⁷ tamlaması kullanılır. Musa'ya verilen kitabın Yahudilerin elinde olduğu, onu parşömenlere yazdıkları, o parşömenlerden bir kısmını insanlara açıp, bir kısmını sakladıkları da ifade edilir:

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

5 Mâide 5/44.

6 Baki Adam, *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat*, ss.62, Pınar Yay. 2010.

7 Hûd 11/17; Ahkâf 46/12.

“(Yahudiler) Allah'a hak ettiği ölçüde değer vermediler. Çünkü ‘Allah hiçbir insana bir şey indirmiş değildir.’ dediler. De ki ‘Öyleyse Musa'nın insanlar için bir ışık (nur) ve bir yol gösterici olarak getirdiği o Kitabı kim indirdi? Siz onu yapraklar üzerine döküp, o yaprakların bir kısmını gösteriyor, birçoğunu da saklıyorsunuz. Size de atalarınıza da bilmedikleri şeyler öğretilmiştir. Sen, ‘Onu indiren Allah'tır’ de sonra onları daldıkları yerde bırak da oynamaya devam etsinler.” (En'âm 6/91)

İbni Sa'd'ın Tabakât'ında yer alan bir rivayet, ayette sözü edilen parşömenlerin gizlenmesiyle ilgili bir örnek olabilir:

“Ka'b'ul Ahbar şöyle demektedir: Babam bana Tevrat'tan bir kitap yazmış ve onunla amel etmemi söylemişti. Diğer kitapları da mühürlemiş ve mühürlerini açmamam konusunda benden söz almıştı. İslam'ın zuhurunu görünce nefsim bana, ‘belki baban birtakım bilgileri senden gizlemiştir’ dedi. Ben de mühürleri açıp Tevrat'ın diğer kitaplarını okudum. Böylelikle Muhammed ve ümmetinin vasıflarını orada bizzat gördüm ve şimdi gelip Müslüman oldum.”⁸

Tanakh kelimesi, Torah (Yasa), Nebi'im (Nebiler/Peygamberler), Ketuv'im (Kitaplar) kelimelerinin baş harflerinin bir araya gelmesiyle türetilmiş bir sözcüktür.

Kur'an'daki “Tevrat” kavramı Yahudi literatüründeki “Torah Şebikhtav/Yazılı Tevrat” ifadesine denk gelmektedir. Yazılı Tevrat, üç bölümden oluşur; Yasa, Nebiler, Kitaplar. Sefer Moşe, Tevrat'ın bölümlerinden bir tanesi olan “Yasa” bölümüne tekabül eder. Bu bölümlerin baş harflerinden yola çıkılarak “Tanakh” kavramı üretilmiştir.

8 İbn Sa'd, VII/445.

Tanakh, kelimesinde yer alan ve Sefer Moşe için kullanılan 'Torah' ifadesi, terim anlamda Tevrat için değil, lügavî açıdan 'yasa' anlamında kullanılmıştır. Bu kavram Müslüman araştırmacıların da çoğu tarafından yanlış anlaşılmakta ve Kur'an'ın Tevrat dediği şeyle Tanakh'ın Tora'sının kast edildiği zannedilmektedir.

Sefer Moşe beş ana kitaptan oluşur:

Bereşit (בראשית - Başlangıçta); [Genesis, Tekvin, Yaratılış] 50 Bölüm.

Şemot (שמות - İsimler); [Exodus, Çıkış, Mısır'dan Çıkış] 40 Bölüm.

Vayikra (ויקרא - Çağırıldı); [Leviticus, Levililer] 27 Bölüm.

Bamidbar (במדבר - Çölde); [Numbers, Sayılar, Çölde Sayım] 36 Bölüm.

Devarim (דברים - Sözler); [Deuteronomy, Tesniye, Yasanın Tekrarı] 34 Bölüm.

Sefer Moşe, Yahudiler için en önemli kitaptır. Çünkü Allah'ın yasaları tüm ayrıntıları ile bu kitapta yer alır. Kutsal sandığın (tâbut) içerisinde muhafaza edilirdi. Bu sandık Bâbil sürgünü esnasında kaybolmuştur. Bugün elimizdeki Sefer Moşe, M.Ö 4. yüzyılda Ezra'nın çabalarıyla ortaya çıkartılmıştır.

Bu sandığın içerisine diğer nebilere gelen kitaplar konmamıştır. Zira Yahudilere göre Sefer Moşe ana kitap, diğer nebilere verilenler, Sefer Moşe'yi daha iyi anlamak ve açıklamak için indirilen kitaplar. Tüm nebiler de Sefer Moşe'de yer alan yasa ile hüküm vermişlerdir. Çünkü Yahudilik'te yasanın kaynağı Sefer Moşe'dir:

"Bu kitapta yazılı yasanın bütün sözlerine uymaz, Tanrınız Rabbin yüce ve heybetli adından korkmazsanız, Rab sizi ve soyunuzu korkunç belalarla, büyük ve sürekli belalarla, ağır, iyileşmez hastalıklarla vuracak." Tesniye 28:58.

"Tanrın RAB'bin verdiği görevleri yerine getir. Onun yollarında yürü ve Musa'nın yasasında yazıldığı gibi Tanrı'nın kurallarına, buyruklarına, ilkelerine ve öğütlerine uy ki, yaptığın her şeyde ve gittiğin her yerde başarılı olasın." I. Krallar 2:3.

Tevrat'ın içerisindeki en son nebi olan Malaki'ye gelen vahiyde de Musa'nın yasasına uyulması emredilmektedir:

"Kulum Musa'nın yasasını, bütün İsrail'e iletmesi için Horev Dağı'nda ona verdiğim kuralları, ilkeleri anımsayın." Malaki 4:4.

Musa'nın Kitab'ında dört farklı içerikte metinler yer alır:

- 1. Tarihi metinler (Historical):** Önceki nebilerin ve İsrailoğullarının hikayeleri ve tarihsel bilgileri.
- 2. Geleceğe Dair Bilgiler (Prophetic):** İsrailoğullarını bekleyen olaylarla ilgili metinler.
- 3. Bilgelik/Hikmet (Wisdom):** Öğütler içeren bölümler.
- 4. Yasa (Law):** On emir, had cezaları, miras, evlilik, boşanma, savaş hukuku vb. her konuda hükümler.

Sefer Moşe, İsrailoğulları içerisinde Musa'yı diğer tüm nebilerden ayıran bir üstünlük belgesidir. İsrailoğulları içerisinde bir daha onun gibi bir nebi çıkmadığı söylenir.⁹

İsa (a.s)'a Sefer Moşe'de yer alan bazı hükümleri nesh eden İncil indirilmiştir. Ancak bu hükümler bazı yiyecekler ve Cumartesi yasağı gibi az sayıda meseleyle ilgilidir. Bunun dışında kalan konularda İsa (a.s) da halka Sefer Moşe'de yer alan hükümlerle hükmetmiştir. Bundan dolayıdır ki Kur'an, İsa'ya (a.s) hem İncil'in hem de Tevrat'ın öğretildiğini haber verir:

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

9 Bkz: Tesniye 34:10.

“Allah ona (İsa'ya) Kitab ve Hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretecektir.”

İncillere baktığımız zaman da İsa'nın (a.s) halkı Sefer Moşe'nin yasasına davet ettiğini görüyoruz:

“Bir Kutsal Yasa uzmanı İsa'yı denemek amacıyla gelip şöyle dedi: ‘Öğretmenim, sonsuz yaşamı miras almak için ne yapmalıyım?’ İsa ona, ‘Kutsal Yasa’da ne yazılmıştır?’ diye sordu. ‘Orada ne okuyorsun?’ Adam şöyle karşılık verdi: ‘Tanrın Rab’bi bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün gücünle ve bütün aklınla seveceksin. Komşunu da kendin gibi seveceksin.’ İsa ona, ‘Doğru yanıt verdin’ dedi. ‘Bunu yap ve yaşayacaksın.’” Luka 10:25-28.

Anlaşılabacağı üzere İsa da (a.s) Musa'nın yasasına bağlı bir nebi idi. Kendisine indirilen İncil, Musa'nın yasasında ufak bazı nesihler yapmıştı. Ancak büyük ölçüde Musa'nın yasası yürürlükteydi.

Sefer Moşe'deki yasayı olduğu gibi nesh eden tek nebi Muhammed (a.s)'dır. Bizler Müslümanlar olarak, bugün hiçbir mesele de Sefer Moşe'de yer alan hükümlere bakmayız, sadece Kur'an ile amel ederiz.

Kur'an, tıpkı Musa'nın Kitabı gibi her konuda (had cezaları, miras, boşanma vb.) hükümler barındırmaktadır. Bu özelliği ile Muhammed (a.s) Musa'dan sonra kendisine tüm yasayı nesheden kitap verilmiş tek nebidir.

Kur'an ve Musa'nın Kitabı arasındaki benzerliğe dikkat çeken ayetler olması bu açıdan önemlidir:

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّعَالَمِهِمْ بِإِقْلَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

“Zaten Musa'ya o Kitabı; iyi davranana iyiliklerimizi tamamlasın, her şeyi açıklasın, bir rehber ve bir ikram olsun diye vermiştik. Belki Sahipleriyle yüzleşeceklerine inanırlar.” (En'âm 6/154)

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Bu (Kur'an) uydurulabilecek bir söz değildir. Ak-sine önceki kitapları kendinde olanla doğrulayan, her şeyi açıklayan, inanıp güvenen bir topluluğa yol gösteren ve ikram olan bir kitaptır.” (Yûsuf 12/111)

Bazı ayetlerde Kur'an'dan önce Musa'nın Kitabı'nın olduğu söylenmesi de bu benzerliğe dikkat çeker:

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

“Bunlar, Rabbinin açık belgesine uyanlar gibi olurlar mı? O belgeyi Rabbinden bir şahit okur, ondan (Kur'an'dan) önce de bir öncü ve ikram olarak Musa'nın kitabı vardır.”

Kur'ân'a işte bunlar inanırlar. Hangi kesim onu görmezlikten gelirse varıp kalacağı yer ateştir. Ondan şüphen olmasın. O Kur'ân, senin Rabbinden gelen bir gerçektir ama insanların çoğu ona inanmazlar. (Hûd 11/17)

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّسَانَا عَزَبًا لِّبَنِي الدِّينِ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ

“Ondan (Kur'an'dan) önce Musa'nın kitabı vardı; hem bir rehber hem de Allah'ın ikramıydı. Onu tasdik eden bu kitap da Arap diliyle indirilmiştir ki yanlış yapanları (zalimleri) uyarınsın ve güzel davrananlar için de bir müjde olsun.” (Ahkâf 46/12)

Dikkat edilirse nesh ve tasdik ilişkisi kurulmadan, “Kur’an’dan önce Musa’nın kitabı vardı” ifadesinin ne anlama geldiğini anlamak mümkün değildir. Çünkü düz mantıkla bakılırsa Kur’an’dan önceki kitap İsa’nın kitabıdır, Musa’nın değil. Bu ayetlere bakıldığında ise Musa’nın Kitabından sonra indirilen ilk kitabın Kur’an olduğu algısı oluşmaktadır. Oysaki arada çok sayıda nebiler gelip geçmiştir. Ancak tüm bu anlattıklarımızdan sonra ayette, Kur’an’dan inmeden önce geçerli olan yasanın Musa’nın kitabındaki yasa olduğundan bahsedildiğini anlayabiliyoruz. Böylece Musa’dan sonra gelen ve Musa gibi kendisine her konuda detaylı hükümlerin indirildiği tek nebinin de Muhammed (a.s) olduğunu anlamış oluyoruz.

Kur’an’ı dinleyen bazı cin topluluklarının, kavimlerine dönünce “Musa’dan sonra bir kitap dinledik” demeleri de Muhammed (a.s)’ın gelmesini bekledikleri Musa gibi olan nebi olabileceğine işaret ettiklerini gösterir.

قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

“Ey Halkımız! Musa’dan sonra indirilmiş bir kitap dinledik. Kendinden önceki kitapları da tasdik ediyor. Gerçekleri ve doğru yolu gösteriyor.” (Ahkâf 46/30)

Sonuç

Bugün hem Yahudi hem de Hristiyanların ellerindeki Tevrat’ta gelecek olan bir nebiden bahsedilmektedir. Bu nebinin özelliklerinden bir tanesi “Musa gibi” olmasıdır. Bu konuda Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar muhtelif söylemler ortaya atmışlardır. Yahudiler, hiçbir nebinin Musa (a.s) gibi olamayacağını savunurken, Hristiyanlar ilgili ibarenin İsa’ya (a.s), Müslümanlar ise Muhammed’e (a.s) işaret ettiğini iddia etmişlerdir. Müslümanlar, kendi tezlerini daha çok Musa ile Muhammed (a.s) arasındaki kişisel (evlilik, doğum, liderlik, hicret vb.) benzerliklere dayandırır. Her ne kadar bu tarz benzerlikler söz konusu olsa da Kur’an farklı bir noktaya odaklanmamız gerektiğine dikkat çeker. Bu da doğrudan nübüvvetle ilgili olan, kitaplar arası benzerliktir. Allah, Musa’ya (a.s) kendisinden öncesini tamamen nesheden, her konuda detaylı hükümler barındıran bir kitap indirmiştir. Musa’dan (a.s) sonra gelen hiçbir nebiye böyle bir kitap indirilmemiştir. Bunun bir tek istisnası vardır, o da son nebi olan Muhammed’dir (a.s). Kur’an tıpkı Musa’nın kitabı gibi kendisinden öncesini olduğu gibi nesh eder, her konuda detaylı hükümler (Yasa/Law) barındırır. Kur’an tıpkı Musa’nın kitabı gibi hem önceki nebilerin hayatlarından bahseder hem gelecekte olacak bazı olayları haber verir,¹⁰ hem de hayatın her alanında insanlara yol gösterici hikmetli öğütler barındırır.

Kur’an’ın inen ilk surelerinden bir tanesi olan Müzzemmil suresinde Muhammed’in (a.s) Musa’ya (a.s) benzetilmesi, nübüvvetin daha ilk günlerinde gereken mesajı ilgili yerlere ulaştırmış olmalıdır:

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا

“Tıpkı Firavun’a bir elçi gönderdiğimiz gibi size de şahitlik edecek bir elçi gönderdik.” (Müzzemmil 73/15)

¹⁰ Bkz. Rûm 30/2-4.